

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. rugsėjo 29 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko, Egidijos Tamošiūnienės (pranešėja) ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė), teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo R. K. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 8 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės R. K. ieškinį atsakovo R. K. dėl vaikų gyvenamosios vietos nustatymo ir išalkymo priemonės bei bendravimo su nepilnamečiais vaikais tvarkos nustatymo ir atsakovo R. K. priešieškinį dėl vaikų matymosi ir bendravimo tvarkos su skyriumi gyvenančių tėvų nustatymo; išvadą teikianti institucija Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių pagrindus taikyti laikinas apsaugos priemones (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 144 straipsnis), taip pat draudžiančių peržengti apeliacinio skundo ribas ir nustatančių vykdymo proceso tvarkos pakeitimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė pateikė teismui prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones ir prašė kuo skubiau, nepažeidžiant atsakovo R. K., ir laikinai, t. y. iki 2021 metų sausio 31 d., o pratęsus ribojimus ilgesniam laikui – iki pratęstų ribojimų pabaigos, pakeisti ginčo šalių dukters U. K. bendravimo su tėvu atsakovu R. K. tvarką, nustatant, kad iki 2021 m. sausio 31 d., o pratęsus ribojimus dėl COVID-19 ilgesniam laikui – iki pratęstų ribojimų pabaigos, dukters bendravimas su tėvu vykėtų telefonu ar kitomis ryšio priemonėmis, o atsižvelgiant į dukters norą, galimi tik trumpalaikiai iki 2 valandų pasivaikščiavimo lauke, laikantis visų saugumo reikalavimų, kurie nustatyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro rekomendacijoms.
3. Ieškovė nurodė, kad ginčo šalių dukte su tėvu bendravo pagal Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendime civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** nustatytą bendravimo grafiką, tačiau kai dukteriai suėjo 12 metų, ji su tėvu pradėjo bendrauti tiek pagal teismo nustatytą bendravimo su tėvu tvarką, tiek ir susitarinėdama dėl papildomų bendravimo valandų ir dienų. 2020 m. kovo 16 d. visoje Lietuvos teritorijoje įvedus karantiną, ieškovė, siekdama užtikrinti vaikų ir rizikos grupėje esančių asmenų sveikatą ir gyvybę, SMS žinutėmis geranoriškai bandė tartis su atsakovu, kaip būtų galima apsaugoti vaikus ir visą šeimą nuo šio pavojingo viruso. Atsakovas yra praktikuojantis gydytojas, dirbantis (*duomenys neskelbtini*), taigi jis yra didžiausioje rizikos grupėje. Nepaisant to, atsakovas apie savo sveikatos būklę ar darbą su koronavirusu sergančiais pacientais jokios informacijos neteikė. Ieškovės šeimoje yra ne tik vaikai, bet ir ieškovės motina su tėvu, kurie priklauso rizikos grupei. Dėl šių priežasčių ieškovė siūlė atsakovui bendrauti su dukterimi telefonu ar kitomis ryšio priemonėmis, kompensuoti buvimą pas tėvą dienas pasibaigus karantinui, tačiau visi šie siūlymai buvo atmesti. Kadangi aplinkybės, buvusios pirmojo karantino metu, tiek atsakovo, tiek ieškovės šeimoje nepasikeitė, dėl bendravimo su dukterimi antrojo karantino metu ieškovė vėl bandė tartis su atsakovu, tačiau geranoriškai susitarti nepavyko.
4. Atsakovo teigimu, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2020 m. gruodžio 16 d. po judėjimų apribojimo paskelbimo išaiškino, kad nepaisant to, jog asmuo ir jo vaikai gyvena skyrium, jie yra laikomi šeima, o vaikai, net ir išituokius tėvams, laikomi kiekvieno iš išituokusių tėvų šeimos nariais, todėl jiems nėra taikomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu priimtas draudimas dėl artimų kontaktų ir vaikas gali susitikti tiek su santuoką nutraukusių tėvų, tiek su motina. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 m. gruodžio 17 d. išaiškino, kad draudimas gyvai bendrauti, susitikti su vaiku negalioja išsiskyrusiems tėvams. Atsakovas yra reguliariai pagal medicinos darbuotojams keliamus reikalavimus tikrinamas dėl COVID-19 užsikrėtimo PGR testais. Atsakovo užsikrėtimas COVID-19 niekada nebuvo nustatytas, todėl papildomi apribojimai atsakovui nebuvo ir nėra reikalingi. Atsakovas 2020 m. gruodžio 29 d. buvo paskiepytas nuo COVID-19 vakcina, todėl yra didelė tikimybė, kad paskiepyti asmenys viruso nebeplatina, pavojaus kitiems asmenims nekyla.
5. Išvadą byloje teikianti institucija Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2021 m. sausio 15 d. rašte Nr. ISD-496(8.1.27.) „Dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo“ nurodė, kad, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nepilnamečs ginčo šalių dukters interesas ir individualūs poreikiai, laikinai nuolatiniam atsakovo ryšii su vaiku palaikyti pakaktų nustatyti ieškovės prašomą bendravimo tvarką, toks bendravimas būtų galimas pakankamas ne tik tam, kad būtų išsaugotas tėvo ir vaiko tarpusavio emocinis ryšys, bet ir tam, kad tėvas galėtų maksimaliai laukti vaiką, taip pat, įgyvendinant vaiko teisių ir teisėtų interesų prioritetinio gynimo principą, šis dalies būtų užtikrintas vaiko saugumas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. sausio 20 d. nutartimi netenkinė ieškovės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo.
7. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** ir Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 2A-864-653/2014** yra įsiteisėję ir vykdytini. Taigi, civilinės bylos procesas dėl bendravimo su nepilnamečiu ginčo šalių dukterimi tvarkos yra pasibaigęs ir šalių ginčas yra išspręstas. Iš ieškovės procesinių dokumentų turinio teismas nustatė, kad ieškovė siekė laikinųjų apsaugos priemonių taikymo būtent jau išnagrinėtoje civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012**, kurioje teismo sprendimas yra įsiteisėjęs.
8. Pirmosios instancijos teismo teigimu, laikinosios apsaugos priemonės yra taikomos būsimo teismo procesinio sprendimo įvykdymui užtikrinti, todėl ieškovės prašymas dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo įsiteisėjusiu teismo sprendimu išnagrinėtoje civilinėje byloje atmestas.
9. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą pagal ieškovės ir atsakovo atskirusius skundus, 2021 m. balandžio 8 d. nutartimi panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį ir klausimą išsprendė iš esmės: laikinai, iki Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. Nr. 1226 nutarimu paskelbto karantino pabaigos, pakeičė Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** vykdymo tvarką ir nustatė laikiną atsakovo bendravimo su dukterimi tvarką: vaikai bendraujant su tėvu telefonu ar kitomis ryšio priemonėmis, o atsižvelgiant į dukters norą, galimus trumpalaikius, iki 2 valandų trunkančius pasivaikščiavimus lauke, laikantis visų saugumo reikalavimų, kurie nustatyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro rekomendacijose.
10. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad teismai, sprendžiant karantino metu tarp šalių kilusius ginčus, turi atsižvelgti į Lietuvoje esančią padėtį ir, ieškodami visiems tinkamiausio ginčų sprendimo būdo, lankščiai taikyti teisės aktus. Dėl to, apeliacinės instancijos teismo teigimu, pirmosios instancijos teismas turėjo vadovautis ne tik **CPK**, ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – **CK**) nuostatomis, reglamentuojančiomis laikinųjų apsaugos priemonių taikymą šeimos bylose, bet ir **CPK 284 straipsniu**, reglamentuojančiu sprendimo vykdymo pakeitimo tvarką.
11. Apeliacinės instancijos teismas iš Lietuvos teismų informacinės sistemos „Lietko“ nustatė, kad tarp šalių buvo kilęs ginčas dėl atskirai gyvenančio tėvo bendravimo tvarkos su vaiku esant karantinui nustatymo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2021 m. kovo 3 d. nutartimi civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021**, sprenddamas klausimą dėl antstotės prašymo skirti R. K. iki 300 Eur baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą dieną išieškotojo R. K. naudai dėl Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** nevykdymo ir nekelimo tėvui bendrauti su dukterimi karantino metu, skyrė R. K. vienkartinį 100 Eur baudą už teismo sprendimo nevykdymą išieškotojui R. K. naudai. Kadangi minėtoje byloje dalyvavo tos pačios šalys ir ji buvo iš esmės dėl to paties dalyko – atsakovo bendravimo su šalių nepilnamečiu dukterimi COVID-19 pandemijos metu, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, tarp minėtos bylos ir šios bylos yra prejudicinis ryšys, todėl teismas nurodė, kad vadovausis šioje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje pateiktais išaiškinimais ir nustatytomis aplinkybėmis.
12. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. kovo 3 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** 36 punkte nurodė, kad atskirai gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarka turi būti vykdoma, tačiau ji turi būti vykdoma ne tik formaliai, bet ir pagal ją siekiamas tikslus išlaikyti sveiką, saugius atskirai gyvenančio tėvo (motinos) ir vaiko šeiminius ryšius. Todėl, esant poreikiui, tėvai bendru sutarimu gali keisti teismo sprendimu nustatytą atskirai gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, o esant nesutarimui kreiptis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, bendravimo tvarkos pakeitimo.
13. Nutarties 53 punkte Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad vaiko teisės bendrauti su abiem tėvais užtikrinimas priklauso nuo abiejų tėvų geranoriškumo ir pastangų ieškoti sprendimo, kuris geriausiai atitiktų ilgalaikius vaiko interesus.
14. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškiai nurodė, jog esant karantinui šalys turėjo teisę laikinai pakeisti atsakovo bendravimo su dukterimi tvarką, tačiau atsakovas nedėjo jokių pastangų ir nerodė jokio geranoriškumo tai padaryti.
15. Apeliacinės instancijos teismas įvertino šioje byloje, teismo mąnymu, svarbias kitas aplinkybes: su ieškove gyvena ir servyo anžiūras ieškovės tėvai, tėvas serga onkologine liga, todėl jie priskirti rizikos grupei, o atsakovas dirba gydytoju (*duomenys neskelbtini*).
16. Nors ieškovė kreipėsi į teismą prašydama taikyti laikinas apsaugos priemones, tačiau realiai ji siekė, kad būtų laikinai pakeista 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** vykdymo tvarka. Pirmosios instancijos teismas turėjo atsižvelgti į patį prašymą turinį ir išaiškinti, ko iš tikrųjų siekia ieškovė. Ieškovė, nerimuodama dėl kartu su ja gyvenančių tėvų sveikatos, siekė, kad būtų laikinai pakeista nustatyta atsakovo bendravimo su dukterimi tvarka, ginčo šalių dukteitė taip pat reikė susirūpinimą dėl senelių sveikatos, o atsakovas nesiekė laikiai išspręsti kilusio klausimo.
17. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į tai, kad ginčo metu galiojo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu paskelbtas karantinas, siekdamas apsaugoti šalių nepilnamečs dukters interesus, išsprendė tarp šalių užsitęsusių ginčą ir laikinai pakeičė Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo vykdymo tvarką pagal analogiją vadovaudamasis **CPK 284 straipsniu** 1 dalimi. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, ieškovės prašomą bendravimo tvarką atitiko ginčo šalių dukters interesus ir užtikrino, kad nenutrūktų atsakovo ryšys su dukterimi.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

18. Kasaciniu skundu atsakovas R. K. prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 8 d. nutartį ir palikti galiojti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį, klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų atsakovui už atskiro skundo surašymą atlyginimo perduoti nagrinėti apeliacinės instancijos teismui iš naujo, prieiti prie bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 18.1. Vilniaus apygardos teismas nukropo nuo kasacinės sistemos, suformuotos sprendžiant ginčą tarp tų pačių šalių, dėl galimo skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su vaiku ribojimo sąlygų karantino metu. Nors apeliacinės instancijos teismas skundžiamoje nutartyje nurodė, kad vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** nustatytomis aplinkybėmis ir pateiktais išaiškinimais, tačiau nutartimi remėsi selektyviai, nargumentuodamas savo išvadą. Apeliacinės instancijos teismas neatšizvelgė į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** pateiktą išaiškinimą, kad ieškovės nurodytos aplinkybės dėl jos tėvų didesnės rizikos grupės ir atsakovo darbo gydytoju ligoninėje bei esant nustatytam karantinui nesudaro pagrindo riboti tėvo tiesioginio bendravimo su vaiku. Be to, šalių dėl bendravimo su vaiku karantino metu, esant toms pačioms aplinkybėms, ginčas išspręstas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartimi civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021**, kurioje ieškovė nurodė priežastis, dėl kurių karantino metu turėjo būti apribotas išieškotojo (atsakovo šioje byloje) bendravimas su dukterimi, tačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad šie argumentai nepatvirtino buvus pakankamą pagrindą riboti tėvo tiesioginį bendravimą su vaiku.
 - 18.2. Apeliacinės instancijos teismas diskriminavo atsakovą dėl jo socialinės padėties (gydytojo profesijos) ir pažeidė vaiko ir skyrium gyvenančio tėvo teises į šeimos ryšius, nepagrįstai pateisindamas šių pamatinių teisių apribojimą karantino režimu ir atsakovo profesija. Atsakovas teigia, kad jis netinkama didesnės rizikos asmenų, galinčių užsikrėsti COVID-19 virusu, grupės požiūriu, todėl patikinus dukters ir tėvo bendravimo apribojimas nėra proporcinga ir teisėta priemonė. Tokiu būdu buvo pažeisti ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvųjų konvencijos 8 straipsnis, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 9 straipsnis, **CPK 3, 161 straipsniai** 3 dalis, 3, 170 straipsnio 1, 2, 4 dalys.
 - 18.3. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai taikė įstatymo analogiją pagal **CPK 3 straipsnio** 7 dalį ir netinkamai taikė **CPK 284 straipsnio** 1 dalį dėl sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo, taip nukrypdamas ir nuo kasacinio teismo praktikos suformuluotų šio straipsnio aiškinimo ir taikymo taisyklių, pagal kurias teismas, sprenddamas klausimą dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo, yra saistomas sprendimo rezoliucinėje dalyje išdėstyto patenkinimo materialiojo reikalavimo turinį ir negali keisti sprendimo esmės: pakeisdamas sprendimo vykdymo tvarką, negali išplėsti ar susiaurinti šalių įrodintų ir sprendimu suteiktų teisių ar nustatytų pareigų. Atsakovo teigimu, ginčijama apeliacinės instancijos teismo nutartimi buvo pakeista įsiteisėjusio sprendimo (nutarčių) nustatyta bendravimo tvarka ir sprendimo esmė – turinys, t. y. teismas pakeičė rezoliucinės dalies turinį dėl bendravimo teisių ir pareigų apibrėžties jas susiaurindamas.
 - 18.4. Šioje byloje pirmosios instancijos teismas nenagrinėjo ginčo klausimo iš esmės, nes atmetė ieškovės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių tuo pagrindu, kad laikinųjų apsaugos priemonių prašymai gali būti tenkinami tik siekiant užtikrinti būsimo teismo sprendimo įvykdymą (**CPK 144 straipsnio** 2 dalis), tačiau ne pakeisti jau įsiteisėjusio teismo sprendimus ar nutartis. Tačiau apeliacinės instancijos teismas ieškovės prašymą išnagrinėjo ne kaip

pareikštą dėl laikinių apsaugos priemonių keitimo, bet kaip dėl sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo (**CPK 284 straipsnio** 1 dalis) ir ginčą išsprendė iš esmės. Atsakovo teigimu, apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo nagrinėti bylos iš esmės, nes pirmosios instancijos teismas bylos iš esmės nenagrinėjo. Atsakovo apie apeliacinės instancijos teismo ketinimus peržengti apeliacinio skundo nustatytas ribas nebuvo pranešta. Tokiu būdu buvo pažeistas **CPK 327 straipsnio** 1 dalies 2 punktas, nukrypta nuo kasacinio teismo praktikoje suformuluotų taisyklių, pažeista atsakovo teisė į apeliaciją (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 straipsnio 1 dalis).

19. Atsilepimų į kasacinį skundą ieškovė prašo kasacinį skundą atmeti, priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimų. Atsilepimas į kasacinį skundą grindžiamas šiais esminiais argumentais:

- 19.1. Nagrinėjama byla ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 3 d. nutartimi išnagrinėta civilinė byla **Nr. 3K-3-157-916/2021** yra skirtingos, nes pastaroji byla buvo nagrinėjama dėl teismo sprendimo nevykdymo bei baudos skyrimo, jos tarpusavyje neturi panašumo.
- 19.2. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė proceso teisės normas, nenukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos.
- 19.3. Atsakovo kasaciniame skunde keliama argumentai dėl jo diskriminavimo yra naujai pateikti, todėl negali būti vertinami.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių pagrindus taikyti laikinas apsaugos priemones, aiškinimo ir taikymo

20. Pagal **CPK 144 straipsnio** 1 dalį teismas dalyvaujančių byloje ar kitų suinteresuotų asmenų prašymu gali taikyti laikinas apsaugos priemones, jeigu šie asmenys tikėtina pagrįdžia savo ieškinio reikalavimų ir nesėdus šių priemonių teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti nebeįmanomas. Laikinių apsaugos priemonių taikymas yra preliminarinė priemonė, kuria siekiama kiek įmanoma greičiau užkirsti galimybę atsirasti aplinkybėms, galinčioms pasunkinti ar padaryti neįmanomą būsimo teismo sprendimo įvykdymą. Pagal savo tikslą laikinosios apsaugos priemonės gali būti kaip teisinius santykius laikinai sureguliuojančios laikinosios apsaugos priemonės, sudarančios sąlygas užtikrinti asmenų teisių apsaugą, ginčo teisiųjų santykių normalų funkcionavimą, kol nėra priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas. Konkrečios laikinosios apsaugos priemonės parenkamos ir taikomos tik tuo atveju, jeigu jos gali padėti užtikrinti būsimo teismo sprendimo realų įvykdymą, padėti išvengti neigiamų padarinių.
21. Laikinių apsaugos priemonių paskirtis – užkirsti kelią tam, kad teismo sprendimo įvykdymas pasunkėtų arba pasidarytų neįmanomas (**CPK 144 straipsnio** 1 dalis). Galutinis sprendimas yra teismo procesinis dokumentas, kuriuo byla išsprendžiama iš esmės ir atsakoma į ieškovo ieškinįje pareikštus materialinius teisinius reikalavimus, t. y. ieškinyje patenkinamas visiška ar iš dalies, ar ieškinyje atmestas (**CPK 259 straipsnio** 1 dalis, 260 straipsnis, 270 straipsnio 5 dalies 1 punktas). Taigi būsimo teismo sprendimo galimas turinys turėtų būti vertinamas pagal byloje pareikštus materialinius teisinius reikalavimus. Kadangi būsimo teismo sprendimu bus atsakoma į ieškinįje pareikštus reikalavimus, nustatant, ar yra pagrindas taikyti laikinas apsaugos priemones, turėtų būti vertinama, ar priėmus ieškovo pareikštą sprendimą, t. y. patenkinus jo pareikštus reikalavimus, tokio teismo sprendimo įvykdymas gali pasunkėti arba pasidaryti neįmanomas. Dėl šios priežasties teismas gali taikyti tik tokias laikinas apsaugos priemones, kurios susijusios su pareikštais reikalavimais ir gali užtikrinti būsimo teismo sprendimo, jei šie reikalavimai būtų patenkinti, įvykdymą. Nepareikšus ieškimo taikyti laikinas apsaugos priemones įstatymų leidžia taikyti tik šimtinais atvejais (**CPK 147 straipsnio** 3 dalis), kartu reikalaujamas iš pareiškėjo nurodyti priežastis, dėl kurių ieškinyje nepuvo pareikštas kartu su prašymu, pateikti įrodymus, patvirtinančius grėsmę pareiškėjo interesams, ir sumokėti **CPK 80 straipsnio** 1 dalyje nustatytą žymio mokesčio užstatą. Tačiau ir tokie atvejai laikinių apsaugos priemonių taikymui galioja sąsajumo reikalavimas su byloje reikštiniais materialiais teisiniais reikalavimais. Nagrinėjamoje byloje šimtinais aplinkybės, leidžiančios taikyti laikinas apsaugos priemones nepareikšus ieškimo, nenustatytos, todėl laikinosios apsaugos priemonės negalėjo būti taikomos.
22. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. sausio 20 d. nutartimi netenkinus ieškovo prašymo dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo konstatavęs, jog ieškovo siektą laikinių apsaugos priemonių taikymo jau išnagrinėtoje civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012**, kurioje teismo sprendimas yra įsiteisėjęs. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą, 2021 m. balandžio 8 d. nutartimi panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį ir klausimą išsprendė iš esmės: laikinai, iki Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1226 paskelbto karantino pabaigos, pakeitė Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** vykdymo tvarką ir nustatė laikiną atsakovo bendravimo su dukterimi tvarką.
23. Nagrinėjamoje byloje taip pat nustatyta, kad nuo Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** įsiteisėjimo dienos U. K. su atsakovu tėvu R. K. bendravo pagal teismo sprendime nustatytą bendravimo grafiką.
24. Įvertinus šios nutarties 22–23 punktuose teismui nustatytas faktines aplinkybes, pripažintina, kad byloje pateiktų prašymu taikyti laikinas apsaugos priemones buvo siekiama ne užtikrinti vaiko interesą bendrauti su tėvu nustatant laikiną bendravimo tvarką, taip užtikrinant padėties, esančios bylos nagrinėjimo metu, stabilumą, o tokia tvarką, nustatytą galutinio teismo sprendimu, pakeisti. Tokioje procesinėje situacijoje pirmosios instancijos teismas, gavęs pareiškėjo prašymą taikyti laikinas apsaugos priemones išnagrinėtoje byloje, *mutatis mutandis* (su būtinais atitinkamais pakeitimais) taikydamas **CPK 137** straipsnio 2 dalies nuostatas, turėjo atsisakyti priimti tokį prašymą, nenagrinėdamas jo pagrįstumo, kartu išaiškindamas, kokia tvarka teismo sprendimu nustatyta bendravimo su vaiku tvarka gali būti pakeista.
25. Pagal **CK 3.170** straipsnio 1 dalį tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vaikas, kurio tėvai gyvena skirtingai, turi teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena. Kai tėvai nesusitaria dėl skyrimo gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimo auklėjant vaiką ir bendravimo su juo, bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarką nustato teismas (**CK 3.170** straipsnio 3 dalis). Bendravimo su vaiku tvarkos nustatymas yra susijęs ir su teismo sprendimo įvykdymo tvarkos nustatymu tokia tvarka procesiniais ypatumais.
26. Santykiai dėl bendravimo su vaikais ir auklėjimo tvarkos yra tesinio pobūdžio, todėl, pasiekus faktiškoms aplinkybėms, tėvo ar motinos bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant būdai ar sąlygos, kurie neatitiktų vaiko interesų ir pan., bet kuris iš tėvų, esant svarbioms priežastims, dėl kurių negalima vykdyti teismo nutartimi patvirtintos bendravimo su vaikais tvarkos, t. y. konkrečių joje įtvirtintu būdu, turi galimybę kreiptis į teismą, prašydamas nustatyti kitokią bendravimo su vaikais tvarką nei teismo nustatyta. Tokį prašymą gali reikšti abi bylos šalys, t. y. tiek vaikų motina, tiek tėvas. **CK 3.175 straipsnio** 3 dalyje nustatyta, kad, pasiekus aplinkybėms, šio straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys (tėvas ar motina ir kt.) gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl bendravimo su vaiku (vaisiais) ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos nustatymą.
27. Kasaciniame skunde nurodoma, kad Vilniaus apygardos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** pateiktų išaiškinimų.
28. Minėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** nutarties 36 punkte nurodyta, kad, esant poreikiui, tėvai bendru sutarimu gali keisti teismo sprendimu nustatytą atskirai gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su vaiku tvarką, o esant nesutarimui, kreiptis į teismą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo, bendravimo tvarkos pakeitimo ir panašiai.
29. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau šioje nutartyje išdėstytais motyvais dėl pagrindų taikyti laikinas apsaugos priemones, pažymi, kad taikant laikinas apsaugos priemones nėra galimybės keisti įsiteisėjusio teismo sprendimo vykdymo tvarkos, toks aiškinimas nepateiktas ir nurodytoje kasacinio teismo praktikoje. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje **Nr. 3K-3-157-916/2021** 36 punkte pateiktas aiškinimas negali būti suprantamas kitaip, kaip kilius ginčų tarp tėvų dėl bendravimo su vaiku, tokia bendravimo tvarka nustatoma (keičiama) teismo sprendimu, o teismo proceso metu šis klausimas gali būti reguliuojamas nustatant laikiną bendravimo tvarką.
30. Nagrinėjamu atveju yra priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo išspręstas ginčas iš esmės dėl tėvo bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarkos nustatymo. Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimas ir Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 17 d. nutartis yra vykdytini dokumentai (**CPK 584 straipsnio** 1 dalies 1 punktas), kurių pagrindu išduotas vykdomasis raštas (**CPK 587 straipsnio** 1 punktas). Ginčo šalims įstatymu nustatyta tvarka nepareikšus pakartotinio ieškimo dėl skyrimo gyvenančio tėvo nustatytos bendravimo su vaiku tvarkos pakeitimo, pirmosios instancijos teismui nebuvo pagrindo spręsti dėl laikinių apsaugos priemonių poreikio ir jų taikymo pagrindo, o apeliacinės instancijos teismui – keisti įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatytą bendravimo su nepilnamečiu vaiku tvarką. Teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimas yra savarankiškas proceso teisės institutas, skirtas pašalinti teismo sprendimo vykdymo kliūtis, tačiau taikant šį institutą negali būti keičiama priverstinai vykdomo teismo sprendimo esmė. Bendravimo su vaiku tvarkos pakeitimas reiškia, kad yra modifikuojama ankstesniu teismo sprendimu nustatyta bendravimo tvarka, o toks pakeitimas galimas tik ginčo šalims pareikšus pakartotinį ieškinį ir teismui priėmus atitinkamą teismo sprendimą. Byloje susiklosčiusioje situacijoje ginčo šalys (vaiko tėvai) privalo vykdyti Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** ir Vilniaus apygardos teismo 2014 m. kovo 17 d. nutartimi nustatytą bendravimo su nepilnamečiu vaiku U. K. tvarką arba esant įstatyme įtvirtintiems pagrindams kreiptis su pakartotiniu ieškiniu į teismą dėl tokios tvarkos pakeitimo.

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylą apeliacinėje procese nagrinėjimą, aiškinimo ir taikymo

31. Apeliacinio proceso paskirtis – patikrinti neįsiteisėjusio pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą (**CPK 301** straipsnis). **CPK** reglamentuojamam civiliniam procesui yra būdinga ribota apeliacija, kuri, be kitų aspektų (pavyzdžiui, draudimo apeliacinį skundą gauti naujomis aplinkybėmis, kelti naujus reikalavimus, teikti naujus įrodymus), pasireiškia tuo, kad apeliacinės instancijos teismas ne pakartotinai nagrinėja bylą iš esmės (tas yra būdinga visškai apeliacijai), o, atsižvelgdamas į apeliacinio skundo argumentus, peržiūri pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, kartu *ex officio* (savo iniciatyva) patikrindamas, ar nėra absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų. Šis ribotos apeliacijos aspektas įstatymu įgyvendinamas įtvirtintais **CPK 320** straipsnio 1 dalyje, kurioje nustatyta, kad bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas sudaro apeliacinio skundo faktinis ir teisinis pagrindas bei absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų patikrinimas. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėja bylą neperžengdamas apeliaciniame skunde nustatytų ribų, išskyrus atvejus, kai to reikalauja viešasis interesas ir neperžengus skundo ribų būtų pažeistos asmens, visuomenės ar valstybės teisės ir teisėti interesai. Apraše ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas teismas praneša dalyvaujantiems byloje asmenims. Apeliacinės instancijos teismas *ex officio* patikrina, ar nėra **CPK 329** straipsnyje nustatytų absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų.
32. Pagal **CPK 320** straipsnį apeliacinio skundo ribas paprastai nustato faktiniai ir teisiniai argumentai, kurių pagrindą ginčijamas pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-484/2013**). Išėjimas už apeliacinio skundo ribų yra tada, kai teismas pakeičia ar panaikina žemesnės instancijos teismo sprendimą dėl teisėkai reikšmingų faktinių pagrindų, kuriais apeliaciniame skunde nesirėmama ir įstatymas nesuteikia galimybės šieiti už apeliacinio skundo ribų tuo klausimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-237/2008**; 2019 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-224-701/2019**, 39 punktą). Proceso įstatymai pareigoja apeliacinės instancijos teismą įvertinti visas pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą apskųstos pirmosios instancijos bylos, buvusias nagrinėjimo dalyku pirmosios instancijos teismui tiriant ir vertinant ieškimo pagrindą sudarančių faktinių aplinkybių visumą, be teisėto pagrindo neperžengiant apeliacinio skundo ribų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-274/2014**). Pirmosios instancijos teismo sprendimas apeliacine tvarka tikrinamas pagal visas apeliaciniame skunde nurodytus argumentus nagrinėjant tiek faktinį, tiek ir teisės klausimus. Kai tai įneša į bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka ribas, apeliacinės instancijos teismas privalo iš naujo įvertinti įrodymus, patikrinti, ar pirmosios instancijos teismas, priimdamas sprendimą, tinkamai nustatė faktines bylos aplinkybes ir rėmėsi aplinkybėmis, kurios buvo įrodytos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-231/2008**; 2020 m. liepos 16 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-219-701/2020**, 48 punktą). Apeliacinės instancijos teismas, tikrindamas pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą, turi pasisakyti dėl apeliacinio skundo argumentų, kurie patenka į bylos nagrinėjimo dalyką, atskleidžia ginčo esmę ir yra reikšmingi bylos teisiniam rezultatui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-484/2013**; 2020 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-196-421/2020**, 39 punktą).
33. Taigi byla apeliacinės instancijos teisme yra nagrinėjama kitais aspektais, negu tas yra daroma pirmosios instancijos teisme (žr., pvz., **CPK 260** ir 265 straipsnius), t. y. apeliacinės instancijos patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės, teisėtumą ir pagrįstumą.
34. Nagrinėjamoje byloje ieškovo (pareiškėjo) pirmosios instancijos teismo prašė taikyti laikinas apsaugos priemones laikinai pakeičiant įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatytą ginčo šalių dukters bendravimo su tėvu tvarką. Vilniaus miesto apylinkės teismui 2021 m. sausio 20 d. nutartimi netenkinus tokio ieškovo prašymo, ieškovo atskiruoju skundu prašė teismo panaikinti šį pirmosios instancijos teismo nutartį ir klausimą išspręsti iš esmės – iki karantino pabaigos pakeisti dukters bendravimo su tėvu tvarką.
35. Apeliacinės instancijos teismas Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį panaikino ir klausimą išsprendė iš esmės: laikinai pakeitė Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo 2012 m. lapkričio 13 d. sprendimo civilinėje byloje **Nr. N2-6217-101/2012** vykdymo tvarką ir nustatė laikiną atsakovo bendravimo su dukterimi tvarką.
36. Kasaciniu skundu atsakovas su tokio teismo procesiniu sprendimu nesutinka, argumentuodamas tiek draudimu teismui peržengti apeliacinio skundo ribas, tiek, jo nuomone, netinkamai taikytomis materialiosios ir proceso teisės normomis.
37. Kasacinio teismo praktikoje, aiškinant ir taikant proceso teisės normas, reglamentuojančias bylą nagrinėjimą apeliacine tvarka, yra nurodyta, kad įstatyme aiškiai įtvirtinama, kokios aplinkybės turi būti nurodomos apeliaciniame skunde tam, kad būtų galima pripažinti, jog apeliacinio skundo pagrindas suformuotas tinkamai ir apeliacinis skundas atitinka jam keliamus turinio reikalavimus bei gali būti nagrinėjamas apeliacinės instancijos teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. liepos 11 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-381/2014**). Apeliacinio nagrinėjimo pagrindas yra apeliacinio skundo argumentai, kuriais įrodinėjamas pirmosios instancijos teismo sprendimo ar jo dalies neteisėtumas ir nepagrįstumas (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-421-695/2017** 33 punktą; 2018 m. kovo 26 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-93-687/2018** 32 punktą).
38. Vilniaus miesto apylinkės teismas nagrinėjo tik klausimą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo, o Vilniaus apygardos teismas bylą pagal ieškovo atskirąjį skundą dėl tokios nutarties išnagrinėjo kaip ginčą dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo ir jį išsprendė iš esmės panaikindamas pirmosios instancijos teismo nutartį ir priimdamas 2021 m. balandžio 8 d. nutartį. Kasacinio teismo jau pasisakyta, kad pirmosios instancijos teismas, įvertinęs byloje susiklosčiusią procesinę situaciją, pareiškėjo prašymą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo turėjo atsisakyti priimti, nevertindamas jo pagrįstumo. Taigi, apeliacinės instancijos teismas, tikrindamas apskųstos pirmosios instancijos teismo nutarties teisėtumą ir pagrįstumą, turėjo pirmiausia įsitikinti proceso pirmosios instancijos teisme teisėtumu (**CPK 337 straipsnio** 2 dalis). Tačiau apeliacinės instancijos teismas skundžiamą nutartį, nepaisydamas nurodytų proceso pobūdžio reikalavimų, ne tik nagrinėjo klausimą dėl laikinių apsaugos priemonių taikymo išnagrinėtoje civilinėje byloje, bet ir jį teisėkai pervertinavo į teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimą, nors šalims nebuvo sudarytos galimybės pasisakyti dėl tokios apeliacinio (atskrojo) skundo ribų peržengimo galimybės. Toks reikalavimas nėra savitiksli, teismas negali keisti ieškinįje ar procesiniame prašyme nurodytų teisių gynimo būdų, nes privalo užtikrinti proceso šalių lygiateisiskumą (**CPK 17 straipsnis**). Išskyrus atvejus, kai reikia apginti viešąjį interesą (**CPK 49**, 320, 353 straipsniai). Proceso šalis, kuriai pareikšti atitinkami reikalavimai, atsižvelgdamas į jų pobūdį ir juos pagrindžiančias aplinkybes, teikia atskirintus. Būtent pareikštas ieškinyje ar procesiniame prašyme lema bylos proceso eiga. Nagrinėjamoje byloje atsakovas įrodinėjo, kad ieškovo (pareiškėjo) prašymas taikyti laikinas apsaugos priemones yra nepagrįstas, tačiau nepagrįstą nutartį, kad toks prašymas apeliacinės instancijos teisme gali būti pervertinamas į teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimą. Teismas turi pareigą užtikrinti dalyvaujančių byloje asmenų teises būti išklausytiems, teikti savo argumentus dėl visų bylos išsprendimui reikšmingų aplinkybių ir jų teisinių vertinimų (**CPK 42**, 302 straipsniai). Šios pareigos nevykdymas arba netinkamas vykdymas suponuoja teisę į teisingą teismą pažeidimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-142-701/2017**, 48 punktą). Šiuo atveju sąžiningo proceso reikalavimai apeliacinės instancijos teisme buvo pažeisti.

39. Remdamasi išdėstytais argumentais teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas, skundžiamą nutartimi išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, kurioje ji prašė Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį panaikinti ir klausimą išspręsti iš esmės, t. y. iki karantino pabaigos pakeisti dukters U. K. bendravimo su tėvu tvarką, priėmė siurprizinį procesinį sprendimą, nes byloje dalyvaujantys asmenys negalėjo pagrįstai tikėtis, jog bylą nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas insis spręsti klausimą dėl teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo, kurio, atsižvelgiant į konkrečios bylos apeliacijos ribas, neturėjo teisės spręsti.
40. Nagrinėjamoje byloje apeliacinis procesas turėjo būti nutrauktas, nustatius, kad laikinųjų apsaugos priemonių prašymas yra pateiktas išnagrinėtoje byloje ir juo iš esmės siekiama ne laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, o pakeisti įsiteisėjusio teismo sprendimu nustatytą bendravimo su vaiku tvarką. Šioje nutartyje jau buvo nurodyta, kokia tvarka tokio pobūdžio klausimai spręstini iš esmės pasikeitus aplinkybėms, buvusios bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo momentu (nutarties 26 punktas). Tai, kad tokio pobūdžio byloje teismas turi būti aktyvus, siekdamas užtikrinti geriausius vaiko interesus, nesuteikia teismui teisės savo iniciatyva svarstyti ir spręsti materialiojo teisinio pobūdžio reikalavimų, kurie byloje nepareikšti, ir siurprizikai peržengti apeliacinio (atskirojo) skundo ribas.
41. Pažymėtina, kad apeliacinės instancijos teismas nagrinėjamoje byloje nepagrįstai taikė ir teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimą reguliuojančias teisės normas. Išnagrinėjęs bylą iš esmės, priimdamas galutinį sprendimą teismas ginčą išsprendžia visiškai, toks sprendimas tampa privalomas ir vykdytinas, įgyja *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galią ([CPK 18, 259, 260](#) straipsniai, 279 straipsnio 4 dalis). Vis dėlto teismo sprendimas ne visuomet gali būti įvykdytas jame nurodyta tvarka. Teismo sprendimo nevykdymą gali kelti tiek skolininko nesąžiningumas, kai jis vengia įvykdyti sprendimą, tiek neįvykdymo padarinių nenurodymas teismo sprendime, kai atsakovas sprendimu įpareigojamas atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, tiek objektyvios aplinkybės, kurioms susidėjus teismo sprendimas negali būti vykdomas jame nurodytu būdu. Tokiais atvejais bylos šalys, vadovaudamosi [CPK 284](#) straipsnio 1 dalimi, turi teisę prašyti teismo pakeisti sprendimo vykdymo tvarką. Teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimas – tai kitokios sprendimo vykdymo tvarkos nustatymas, palyginti su teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodyta jo įvykdymo tvarka ar prasitane tam tikros rūšies sprendimų vykdymo tvarka. Teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimas užtikrina įsiteisėjusio teismo sprendimo privalomumą ir įvykdytinumą, bylos šalies, kurios naudai priimtas sprendimas, teisėjų interesų apsaugą. Kadangi prašymas pakeisti sprendimo vykdymo tvarką nagrinėjamas šiam įsigaliojus, tai, sprendžiamas tokį klausimą, teismas yra saistomas sprendimo rezoliucinėje dalyje išdėstyto patenkinto materialiojo reikalavimo turinio ir negali keisti sprendimo esmės. [CPK 284](#) straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo institutas nėra skirtas įsiteisėjusiam teismo sprendimui peržūrėti (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-346/2013; 2019 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-325-313/2019](#) 23 punktą).
42. Įvertinus teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo pagrindus bei jų aiškinimą teismų praktikoje, akivaizdu, kad šis institutas netaikytinas byloje, kuriose priimtas teismo sprendimas dėl bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo. Tokio pobūdžio klausimai spręstini specialia įstatymu nustatyta tvarka. [CK 3.175](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad, pasikeitus aplinkybėms, šio straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys (tėvas ar motina ir kt.) gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl bendravimo su vaiku (vaikais) ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos nustatymo. Teisėjų kolegija pažymi, kad bet kuris iš tėvų, esant svarbioms priežastims, dėl kurių negalima vykdyti teismo nutartini patvirtintos bendravimo su vaiku tvarkos, t. y. konkrečių joje įtvirtintu būdu, turi galimybę kreiptis į teismą, prašydamas nustatyti kitokią bendravimo su vaikais tvarką nei teismo nustatyta. Tokį prašymą gali reikšti abi bylos šalys, t. y. tiek vaikų motina, tiek tėvas. Toks pakartotinis ieškinys nagrinėtas ginčo teisenos tvarka, o jo pagrindu pradėta procese nutačius įstatyme įtvirtintas sąlygas gali būti taikomos ir laikinosios apsaugos priemonės – nustatyta laikina bendravimo su vaikais tvarka.
43. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau nutartyje išdėstytais motyvais dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo paskirties ir pagrindų, teismo teisės peržengti apeliacinio skundo ribas bei teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo sąlygų, nusprendžia, kad civilinė byla pagal ieškovės pareiktą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo negalėjo būti pagrindas pradėti procesą, o apeliacinės instancijos teisme negalėjo būti sprendžiamas dėl kitokio pareikšto prašymo teisinio kvalifikavimo. Tokie procesiniai situacijos nėra teisinio pagrindo grąžinti bylą (pareiktą prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo) iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, o spręstina dėl proceso pagal prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nutraukimo ([CPK 293](#) straipsnio 1 punktas).

Dėl bylos procesinės baigties

44. *Apibendrinama nurodant motyvus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teisme procesas buvo pradėtas nepagrįstai, o apeliacinės instancijos teismas išnagrinėjo bylą netinkamai taikydamas tiek materialiosios, tiek proceso teisės normas, todėl pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo nutartis naikintinos ir, atsižvelgiant į tai, kad ieškovės prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių išnagrinėtoje byloje pirmosios instancijos teisme turėjo būti atsisakyta priimti, t. y. byla negalėjo būti pradėta, procesas pagal prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones nutrauktinas* ([CPK 293](#) straipsnio 1 punktas, 359 straipsnio 5 dalis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

45. Panaikinus bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir nutraukus bylą, iš naujo spręstinas bylinėjimosi išlaidų, susidariusių pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, paskirstymo klausimas. Be to, proceso įstatymu nustatyta tvarka paskirstytos ir bylinėjimosi išlaidos, susidariusios kasaciniame teisme.
46. Bylos duomenys patvirtina, kad ieškovė žyminio mokesčio už prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones nemokėjo, sumokėjo 50 Eur žyminio mokesčio už atskirąjį skundą, atsakovas sumokėjo 38 Eur žyminio mokesčio už atskirąjį skundą ir atitinkamai 75 Eur už kasacinį skundą. Nutraukus bylą, šalims grąžinamas byloje sumokėtas žyminis mokeskis ([CPK 87](#) straipsnio 1 dalies 4 punktas).
47. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 2,19 Eur tokių išlaidų. Kadangi kasaciniame teisme patirtos su procesinių dokumentų įteikimu susijusios išlaidos yra mažesnės už Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“ (redakcija, įsigaliojusi nuo 2020 m. sausio 23 d.) nustatytą minimalią 5 Eur valstybei priteistiną bylinėjimosi išlaidų sumą, todėl jų atlyginimas į valstybės biudžetą iš ieškovės nepriteistas ([CPK 96](#) straipsnio 6 dalis).
48. Iš bylos duomenų matyti, kad pirmosios instancijos teisme atsakovas patyrė 400 Eur už atsiliepimą į prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo parengimą; apeliacinės instancijos teisme – 200 Eur už atskirąjį skundą ir 200 Eur už atsiliepimą į atskirąjį skundą parengimą; kasaciniame teisme – 1000 Eur už kasacinio skundo parengimą. Nurodytos sumos neviršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 bei Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 redakcija) patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinės bylos priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalių dydžių.
49. [CPK 94](#) straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai byla baigiama nepriimanč teismo sprendimo dėl ginčo esmės, teismas bylinėjimosi išlaidų atlyginimą paskirsto, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinės elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojo procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas ([CPK 93](#) straipsnio 4 dalis, 94 straipsnio 1 dalis).
50. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad sprendžiant, kam ir (ar) kokia apimtimi turėtų tekti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo našta, svarbią reikšmę turi kaltė (atsakomybė) dėl proceso. Atsakomybė ir kaltė dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo nustatoma pagal procesinius šalių santykius, jų procesinį elgesį, t. y. vertinamas bylinėjimosi išlaidų priežastingumas, šalių apdairumas ir rūpestingumas, atliekant procesinius veiksmus, įskaitytinai ir inicijuojant patį bylos procesą, t. y. paduodant ieškinį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-360/2010](#)).
51. Bylinėjimosi išlaidos šios bylos procese susidarė, ieškovei (pareiškėjai) pradėjus teisminį procesą prašymo dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindu. Byloje nustatyta, kad tokį prašymą teismas turėjo atsisakyti priimti, nepasiskaidydamas dėl jo esmės. Tačiau, nepasiskaidydamas kasacinio teismo šaukskinimą, pirmosios instancijos teismas tokį prašymą išnagrinėjo iš esmės ir jį atmetė, o ieškovė (pareiškėja) tokį procesinį sprendimą apskundė apeliacine tvarka. Apeliacinės instancijos teismas, nors ir įvertino, kad nėra teisinio pagrindo spręsti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, tokio proceso nenutraukė, o pareiktą prašymą perkvalifikavo ir išsprendė teismo sprendimu nustatytos bendravimo tvarkos pakeitimo klausimą iš esmės, taikydamas teismo sprendimo vykdymo tvarkos pakeitimo nuostatas. Tokie teismų procesiniai sprendimai kasacinio teismo pripažinti neteisėtais ir nepagrįstais, todėl tokia teismo proceso neįgamtų padarinių našta (bylinėjimosi išlaidos) negali būti perkelta šimtinai vienai iš šalių, šiuo atveju – ieškovei (pareiškėjai).
52. Vertindamas šalies procesinį elgesį teismas turi atsižvelgti, be kita ko, ar buvo galimybė šį ginčą spręsti neteisiminiu keliu ir ar šalis juo pasinaudojo, ar pagrįstai pradėjo procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-41-1075/2020](#), 15 punktas). Bylose, kuriose sprendžiamas klausimas dėl vaiko teisės bendrauti su abiem tėvais užtikrinimo, abu vaiko tėvai įpareigoti dėti geranoriškas pastangas ieškant sprendimo, kuris geriausiai atitiktų ilgalaikius vaiko interesus. Kasacinio teismo vertinimu, nagrinėjamoje byloje akivaizdu, kad šalys turėjo visas galimybes išspręsti ginčą dėl bendravimo su vaiku tvarkos vykdymo pakeitimo neteisiminiu keliu, tačiau abi proceso šalys nepakankamai bendradarbiavo, todėl byloje atsakovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas mažinamas pertus ir jam priteisiama 900 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas. Toks sprendimas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo paskirstymo nagrinėjamu atveju atitinka teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus ([CPK 3](#) straipsnio 1 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 5 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. balandžio 8 d. nutartį ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. sausio 20 d. nutartį, procesą pagal ieškovės R. K. prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones nutraukti. Grąžinti ieškovei R. K. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) 50 (penkiasdešimt) Eur žyminio mokesčio, sumokėto 2021 m. sausio 31 d. AB „Swedbank“, už atskirąjį skundą. Grąžinti atsakovui R. K. (a. k. (*duomenys neskelbtini*))) 38 (trisdešimt aštuonis) Eur žyminio mokesčio, sumokėto 2021 m. vasario 1 d. AB „Swedbank“, už atskirąjį skundą. Grąžinti atsakovui R. K. (a. k. (*duomenys neskelbtini*))) 75 (septyniiasdešimt penkis) Eur žyminio mokesčio, sumokėto 2021 m. gegužės 25 d. AB „Swedbank“, už kasacinį skundą. Priteisti atsakovui R. K. (a. k. (*duomenys neskelbtini*))) iš ieškovės R. K. (a. k. (*duomenys neskelbtini*))) 900 (devynis šimtus) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo. Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Drukas

Tamošiūnienė

Vasarienė